

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

komen, maar met zulke eisen gaan we voorbij aan de vraag en nood van cliënten. Het zit ook in ons taalgebruik, zoals het vijandige woordgebruik waarmee we cliënten diagnosticeren, en in het objectiveren van klachten en moeilijkheden, in het vastleggen van wat behandelantwoorden zijn op klachten. Het zijn praktijken waarmee we enerzijds cliënten onzichtbaar maken en anderzijds onze eigen geprivilegieerde (witte) positie verhullen. Ik heb veel lucht gekregen en ook veel schaamte gevoeld.

Het was een rijke dag, een hoopgevende dag, een energieke dag en ook weer te kort. Ik heb veel gemist. Ik had Reynolds graag al superviserend aan het werk gezien en met haar geoefend hoe je kan bereiken dat we een supervisie tot een solidaire en mede-

menselijke handeling maken, waarin zowel cliënten als werkers als werkcontexten omarmd kunnen worden, zonder al te naïef of al te sceptisch uit de hoek te komen.

Voor wie dit en de hele dag heeft moeten missen: ik raad aan om Reynolds' artikelen te lezen en haar YouTube-kanaal te volgen.

Birgit Bongaerts is klinisch psycholoog en systeemtheoretisch psychotherapeut, zelfstandig psychotherapeut in Hoboken en senior geassocieerde trainer aan de Interactie-Academie. E-mail: birgit.bongaerts@iaac.eu

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312024036004005>

Intergenerationele overdracht van geweld – Het doorbreken van patronen
Congres georganiseerd door Bij de Beuk
[Hoeven, 17 mei 2024]

Vera Olieslagers

Op 17 mei 2024 vond in Conferentiecentrum Bovendonk te Hoeven een congres plaats met als thema: 'Intergenerationele overdracht van geweld, (seksueel) misbruik en verwaarlozing in gezinsrelaties – Het doorbreken van patronen.' Aanleiding was de steeds complexere problematiek waar Hélène Nijhoff, praktijk eigenaar en systeemtherapeut bij Bij de Beuk, en haar team mee te maken krijgen binnen de kleine praktijk waar zij werkzaam zijn. Diverse gerenommeerde sprekers namen een grote groep bevroren professionals mee in hun kijk op dit onderwerp, en ook cliënten waren aanwezig. Ieder sprak vanuit zijn of haar eigen invalshoek en eigen

visie, maar met in mijn ogen één gezamenlijke kern: 'Vertragen en verdragen, samen voor veiligheid!' Samenwerking en een goede analyse zijn essentieel als het gaat om het doorbreken van patronen en het creëren van veiligheid.

Als aftrap van het congres werden de deelnemers uitgenodigd om samen te zingen. Het voelde in het begin wat ongemakkelijk en onwennig, maar al snel kregen de zangeres en haar muzikanten, Diny van Est met de 'Kleine Zee', de hele groep aan het zingen. Van Est sloot af met de woorden: 'Een harmonieus begin van een dag met een niet zo harmonieus onderwerp.' Hiermee was de toon letterlijk en figuurlijk gezet. Het voornoemde ongemakkelijke gevoel zette me meteen aan het denken: als ik me nu al ongemakkelijk voel, hoe ongemakkelijk moeten de gezinnen waarover het gaat zich dan wel niet voelen als het gaat om zo'n complex onderwerp als geweld?

Hoe komt het dat we die intergeneratio-

nele cirkel zo moeilijk kunnen doorbreken? En hoe kunnen we een duurzame en veilige situatie thuis creëren? Majone Steketee, wetenschappelijk directeur bij het Verwey-Jonker Instituut en bijzonder hoogleraar orthopedagogiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, nam ons mee in haar visie rondom het doorbreken van de cirkel. Hoe komt het dat die spreekwoordelijke appel niet ver van de boom valt? Mishandelde kinderen zijn vaker zelf ook gewelddadig. Steketee presenteerde de volgende cijfers: twee derde van de kinderen is zelf gewelddadig naar hun ouders, en twee derde van de kinderen komt terecht in een gewelddadige relatie. Diverse theorieën kwamen aan bod. Hoe werkt die intergenerationele overdracht? Ze sprak over modelling, de hechtings-theorie, de emotionele veiligheidstheorie en de traumatheorie, maar ook over neurologische verklaringen. Diverse theorieën, maar met één conclusie: het is van belang om het geweld daadwerkelijk te stoppen. Zowel het welzijn van ouders als het welzijn van kinderen is sterk gerelateerd aan een afname van geweld. Is dit lastig? Ja! Partnergeweld en kindermishandeling zijn zeer moeilijk te stoppen. Is het onmogelijk? Nee! Steketee gaf ons mee dat het vooral van belang is om te vertragen en te verdragen. De valkuil van veel hulpverleners is te snel aan de slag willen met een probleem. Een verklarende analyse is nodig, gericht op alle betrokken gezinsleden. Wat zijn de onderliggende patronen van geweld? De aanpak dient hier vervolgens op afgestemd te worden. Hierbij is het van belang om onszelf bewust te zijn van het feit dat er veelal aandacht is voor kinderen met externaliserend probleemgedrag, maar broertjes en zusjes met internaliserend probleemgedrag mogen niet vergeten worden.

Arno van Dam, klinisch psycholoog,

bijzonder hoogleraar Antisociaal gedrag, psychiatrie en maatschappij bij Tranzo, Tilburg University, nam ons mee in het betrekken van mannen bij de hulpverlening. Dit is in zijn ogen een vaak ontbrekende schakel in een systeemprobleem bij de aanpak van huiselijk geweld. Plegers dienen betrokken te worden, want ook bij hen is er sprake van een lijdensdruk. Daarnaast geldt dat wanneer je een pleger helpt, je ook diens slachtoffer(s) helpt en recidive in volgende relaties wordt voorkomen. Volgens Van Dam is het een probleem dat de hulpverlening (onbedoeld) al snel gericht is op vrouwen. Alleen al het simpelweg ontbreken van mannentijdschriften in wachtkamers is hier een mooi voorbeeld van. Alhoewel mannen zeker problemen ervaren, zijn ze minder snel geneigd om hulp te zoeken. In de hulpverlening sta je als man al snel met 3-0 achter. Er is een traditioneel beeld waarbij de man vaak als dader gezien wordt en de vrouw als slachtoffer. Dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Er wordt ook veel huiselijk geweld gepleegd door vrouwen. Vaak zijn beiden slachtoffer én dader. Van Dam sloot af met de woorden: 'Mannen uiten geen gevoelens? Weleens in een voetbalstadion geweest?'

Sander van Arum en Linda Vogtländer van Stichting Civil Care, experts in gefaciliteerd samenwerken voor veilige relaties, namen vervolgens het presentatiestokje over. Zij hadden een duidelijke boodschap: 'Eerst moet de onveiligheid stoppen!' Daarna kan er samengewerkt worden aan risicogestuurde zorg en herstel. Deze TOP-3 methodiek® biedt een universeel gespreks-, denk- en beslismodel voor alle betrokkenen. 'Het gaat pas goed met de kinderen als het geweld helemaal gestopt is.' Zonder eerst directe veiligheid is er geen ruimte voor verandering. Gezinsleden blijven schade oplopen, en stress en angst belem-

meren de gezinsleden om hun eigen kracht in te zetten. Professionals krijgen geen zicht op onderliggende problemen. Samenwerken is hierbij noodzakelijk. De belangrijkste succesfactoren voor het stoppen van geweld zijn: een gezamenlijke focus op veiligheid, en het gezin volgen in zijn ontwikkeling. Samenwerking klinkt simpel, maar de praktijk wijst anders uit. Problemen zijn te groot voor de leden van het huishouden, maar ook te ingewikkeld voor één organisatie. Uitvoerende professionals staan er vaak alleen voor. Vaak zijn er veel hulpverleners tegelijkertijd aan verschillende doelen aan het werken. Interventies en trajecten worden herhaald en er gaat informatie en met het gezin opgebouwd contact verloren. Er wordt gesproken in containerbegrippen als ‘huiselijk geweld’ in plaats van de feitelijke onveiligheid te benoemen. Een eerste stap in het versterken van deze samenwerking en het creëren van veiligheid is in de ogen van Civil Care dat iedereen hetzelfde veiligheidsplan als netwerkinstrument gebruikt.

‘Durf te blijven’ was de boodschap van de trainers/acteurs van Wilde Kastanje. In hun presentatie namen ze ons mee in ‘casus Robbie’. Het ging niet zo goed met Robbie. Vooral op school waren er veel problemen. De ouders van Robbie zaten met de handen in het haar. Naarmate we meer informatie kregen, werden we ons bewust van de hypothesen en onderbuikgevoelens die ontstonden rondom Robbie.

We werden uitgedaagd om niet met deze hypothesen en gevoelens te blijven zitten, maar de vraag gewoon te stellen: ‘Robbie, word je seksueel misbruikt?’ En dan te blijven, en niet meteen te redden of een oplossing te zoeken.

Na de pauze gingen we uit elkaar in diverse workshops waar wederom vanuit verschillende invalshoeken gekeken werd naar dit onderwerp. Zo heb ik me aangesloten bij een workshop rondom kind-oudergeweld gegeven door Willem Beckers van de Interactie-Academie en een workshop rondom eerdergerelateerd geweld gegeven door Janine Janssen, bijzonder hoogleraar rechtsantropologie en hoofd onderzoek bij het Landelijk Expertise Centrum Eerdergerelateerd Geweld (LEC EGG) van de Nationale Politie. Ze behandelden beiden voor mij nog vrij onbekende thematieken.

Al met al liet deze dag ons weer eens zien hoe complex het thema is en hoeveel het vraagt van ons als professionals maar ook van de gezinnen. Vertragen en verdragen, samenwerken, durven blijven, ook de plegers betrekken, het streven naar volledige veiligheid en het wegnemen van de dreiging prioriteit maken. We kunnen weer vooruit!

Vera Olieslagers is orthopedagoog MSc bij Amarant. E-mail: vera.olieslagers@amarant.nl

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312024036004006>